

Posudek konzultanta na rigorózní práci

Mgr. Marcely Kleinbauerové na téma

„Výslech poškozeného z trestněprávního, kriminalistického a kriminologického hlediska“

I. Kandidátka předložila rigorózní práci čítající 154 číslovaných stran textu včetně úvodních stran, obsahu a seznamu literatury, klíčových slov atd. Vlastní text práce činí 141 stran. Zvolená problematika je aktuální a do jisté míry originální, a to zejména s ohledem na soustředění zájmu nauky ohledně poškozeného jiným směrem.

II. Po formální stránce má předložená práce přehlednou i logickou strukturu. Práce má vyhovující jazykovou i stylistickou úroveň bez zjevných překlepů a gramatických chyb.

Obsah práce tvoří šest částí členěných až na úroveň třetího řádu a doplněných o nezbytný úvod a závěr.

První část práce představuje historický exkurz do režimů trestního práva, možnostem soukromé žaloby v trestním řízení a případně dobových způsobů dokazování. Otázce historického postavení poškozeného se kandidátka věnuje až od trestního řádu č. 87/1950, ale ani zde nikoli z pohledu výslechu poškozeného. Závěrem první části kandidátka definuje pojmy, se kterými v dalších částech díla pracuje.

Druhá část práce se zabývá výslechem poškozeného z trestněprávního hlediska. Kandidátka začíná bodovým výčtem většiny práv poškozeného a kriticky k nim přidává svůj postřeh z praxe, že soudy někdy nepřiznávají procesní práva těm poškozeným, kteří neuplatní svůj nárok na náhradu škody. Kandidátka se pak blíže věnuje právu poškozeného zvolit si zmocněnce. Následně je představena právní úprava výslechu svědka, přičemž kandidátka mj. upozorňuje i na problematiku hodnocení určitých skutečností svědkem. Zajímavé je i upozornění kandidátky na možné riziko sekundární viktimizace při „necitelném“ zpochybňování výpovědi u některých trestných činů (zejm. znásilnění). Zvláštní pozornost je ale věnována i otázce zákazu výslechu a právu poškozeného (svědka) odepřít výpověď. Vedle toho kandidátka popisuje průběh výslechu poškozeného, přičemž se opětovně pozastavuje nad reálným průběhem poučení svědků, kteří podle zjištění kandidátky nejsou někdy výslovně poučováni, ale jsou poučováni pouze odkazem na písemné poučení v protokolu o výslechu. Kandidátka rozebírá také zákonná specifika výslechu dítěte a utajeného svědka.

Třetí část práce se věnuje výslechu poškozeného z kriminalistického hlediska. Nejprve kandidátka definuje kriminalistickou stopu, přičemž logicky důraz klade na stopu paměťovou a dále vysvětluje kriminalistickou taktikou a trestním řádem rozlišovaná tři stadia výslechu, a to úvodní stadium, monolog a dialog. Tato stadia kandidátka

následně detailněji popisuje. Zvláštní pozornost věnuje aspektům formování výpovědi (historický, osobnostní, situační a sématický), přičemž kandidátka považuje za nevhodnou praxi, kdy výsledky probíhají zpravidla na pracovišti policejního orgánu, které může na poškozené působit tísnivým dojmem. Dále kandidátka rozebírá etapy formování výpovědi, které rozděluje na první etapu získávání, shromažďování a zpracování informace, druhou etapu fixace, podržení a přepracování informace, třetí etapu vybavení a reprodukování informace a čtvrtou etapu přijímání, přepracování a procesního podchycení informace. Kandidátka dochází k závěru, že lze výsledky klasifikovat do několika kategorií, a to podle procesního postavení vyslychané osoby, trestní minulosti vyslychaného a fyzického a psychického stavu vyslychané osoby. V této části práce dále kandidátka rozebírá jednotlivé taktiky výslechu, psychologických prostředků používaných při výslechu a roli psychologa při výslechu. Z kriminalistického hlediska pak kandidátka představuje i zvláštní druhy výslechů.

Čtvrtá část práce se týká poškozeného a jeho výslechu z kriminologického hlediska. Nejdříve se kandidátka věnuje primární viktimizaci, vyrovnávání s prožitou újmou a chování oběti v průběhu trestného činu (z hlediska pasivity oběti, naučené bezmoci a Stockholmskému syndromu). Kandidátka pak pokračuje rozebíráním aspektů sekundární viktimizace, jejím příčinám (strukturálním, sociálně-psychologickým a individuálním), jednání vedoucímu k sekundární viktimizaci (očerňování oběti, přenášení viny na oběť, nerespektování soukromí, poškozování dobrého jména a bagatelizace újmy). V práci je jen velmi zběžně zmíněna terciální viktimizace. Dále se kandidátka věnuje typologii obětí podle zažitého trestného činu, reakce na trestný čin a interakce mezi obětí a pachatelem. Kandidátka podrobně rozebírá i následky viktimizace a blíže se zaměřuje i na jednání s obětí trestného činu. Práce v této části také krátce představuje kognitivní interview a jeho specifika jako zvláštního druhu výslechu.

Pátá část práce je věnována zákonu o obětech trestných činů. V této části je představena historie přijetí předmětného zákona, základní zásady zákona a práva obětí. Přičemž u práva na informace kandidátka poukazuje na jeho nepraktičnost, u práva na ochranu před nebezpečím a na ochranu soukromí upozorňuje na problematické upřednostňování menší administrativní i personální zátěže orgánů činných v trestním řízení před ochranou oběti, u práva na ochranu před druhotnou újmou by kandidátka považovala za vhodnější obrácený systém (tedy minimálně v případě zvlášť zranitelných obětí přípustnost setkání s pachatelem jen po výslovném souhlasu oběti) a možnost opravného prostředku proti odmítnutí žádosti, přesto však předmětný zákon hodnotí jako pozitivní posun v legislativním přístupu k obětem trestných činů.

Stěžejní část práce je část šestá, v níž se kandidátka věnuje empirickému výzkumu a na konkrétních případech ze soudní i advokátní praxe ukazuje, jaké jsou časté chyby při výslechu poškozeného. „Vadné“ otázky kandidátka vhodně rozdělila na otázky očerňující oběť, směřující do intimní sféry oběti, přenášející viny na oběť, bagatelizující újmu, sugestivní, zpochybňující postup oběti po trestném činu a otázky jinak necitlivé či nevhodné. Na základě výzkumu kandidátka uzavírá, že nejvíce problematických otázek bylo kladeno v případech, kdy se pachatel a oběť již delší

dobu znali, přičemž obháječi kladli téměř tři čtvrtiny všech problematických otázek. V rámci této části se kandidátka také zabývala úvahami de lege ferenda, zejm. povinnému zastoupení poškozeného zmocněncem, poučování o právech poškozeného, místu výslechu poškozeného, přítomnosti psychologa u výslechu, systému podávání námitek proti položeným otázkám a osobnímu kontaktu mezi pachatelem a obětí.

Závěr stručně shrnuje některé z nejpodstatnějších částí práce a obsahuje hodnotící úvahy kandidátky.

III. Předložená práce je vhodným zpracováním tématu, která svým obsahem odpovídá standardu rigorózních prací. Předkládané dílo má logickou strukturu a je členěno přehledně. Stanoviska kandidátky prezentované v práci jsou argumentačně podpořena, velmi pozitivně lze hodnotit jejich četnost a vesměs odpovídají převažujícím názorům odborné veřejnosti (existují-li).

Citace literatury jsou jednotné, ale za výrazný nedostatek lze považovat úplnou absenci zahraničních zdrojů. To je však vyváženo dostatečným množstvím českojazyčné bibliografie a praktickým výzkumem kandidátky. Poznámkový aparát využívá kandidátka výhradně k odkazovaným zdrojům (více než 380 poznámek pod čarou).

Stylisticky a jazykově je práce na velmi dobré úrovni, bez zjevných překlepů a gramatických chyb.

Celkově je patrné, že se rigorozantka tématu pečlivě věnovala a při zpracování práce prokázala hlubokou znalost problematiky, ve které se velmi dobře orientuje. Předložená práce je zdařilá.

IV. Otázky a náměty k obhajobě:

Při ústní obhajobě by mohla rigorozantka rozvést úvahy ohledně možnosti výslechu poškozeného doma (zejm. z hlediska předvolání svědka a případné účasti obhajoby).

V. Závěrem lze konstatovat, že předložená práce **splňuje obsahové a formální požadavky kladené na rigorózní práce**, a proto ji **doporučuji k ústní obhajobě.**

V Praze dne 31. října 2017

doc. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.